

Прокопчук Д. С.
магістрант кафедри англійської філології та перекладу
Линтвар О. М.
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та перекладу

*Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна*

ВІДТВОРЕННЯ КІНЕМАТОГРАФІЧНОСТІ В ТВОРЧОСТІ ЕРНЕСТА ГЕМІНГВЕЯ НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ В ПЕРЕКЛАДАХ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Відомий своїм життям, повним пригод, з одного боку, і багатим творчим доробком – з іншого, Ернест Гемінгвей був і залишається одним з найбільш обговорюваних авторів світової художньої літератури. Його унікальний принцип насиченого психологічного письма, який отримав назву «принцип айсберга» й нині викликає чималий інтерес як у 79 літературознавців, так і у простих читачів, тому що двопланова структура творів цього письменника залишає широке поле для інтерпретації і дослідження його оповідань.

На нашу думку, підтекст, як прийом в творах американського письменника тісно пов'язаний з кінематографічністю. Адже знаємо, що кінематографічність в літературі є тим явищем, яке демонструє читачеві ознаки кіно в тому, чого не можна побачити, але можна прочитати. У кожному творі присутня художня ідея, яка включає в себе авторську оцінку життєвих явищ і погляд на світ. Явище кінематографічності в творчості американського митця відіграє дуже важливу роль – вона налаштовує читача на потрібний лад, формує мову та індивідуальний стиль автора.

Кінематографічність на синтаксичному рівні відображається характерним чином, тому читач одразу зможе помітити риси кінематографічності не тільки в оригіналі творів американського митця, але й в перекладах таких відомих українських перекладачів як В. Митрофанов, В. Морозов, А. Савинець, М. Пінчевський, П. Соколовський, Л. Пахаревський, Г. Кирпа тощо. Синтаксичні засоби виразності яскраво відображають кінематографічність, наявну в творчості Гемінгвея. Вони посилюють ефект візуалізації творів, роблять їх не написаними, а відтвореними у реальності читача.

Наприклад, у перекладі твору «Старий і море» українською мовою перекладач В. Митрофанов відтворює кінематографічність таку, що вона є в оригіналі. Кінематографічними видаються перші слова повісті:

He was an old man who fished alone in a skiff in the Gulf Stream and he had gone eighty-four days now without taking a fish [5, с. 1] – Старий рибалив у своєму човні в Гольфстрімі і ось уже вісімдесят чотири дні він ходив у море і не піймав жодної риби [3, с. 162].

Такий синтаксичний засіб, як риторичне питання наявний у перекладі Митрофановим повісті «Старий і море»:

Can I offer you a beer on the Terrace and then we'll take the stuff home – Why not? [5, с. 3] – *А що, як я почастую тебе пивом на «Терасі», а тоді вже віднесем додому снасть? – Чому ж ні?* [4, с. 83].

Риторичні питання підсилюють кінематографічний ефект, спрощуючи текст, але водночас пожвавлюючи ситуацію на екрані. Тавтологія – ще один засіб, який має своє відображення в перекладі В. Митрофанова твору «Старий і море»:

I can remember the tail slapping and banging and the thwart breaking and the noise of the clubbing. I can remember you throwing me into the bow... – Can you really remember that or did I just tell it to you? – I remember everything from when we first went together [5, с. 4]. – *Я пам'ятаю, як вона біла хвостом і поламала лавку, а ти гамселив її кийком. Пам'ятаю ще, як ти відштовхнув мене на ніс... – Ти справді пам'ятаєш, чи то я тобі потім розповідав? – Я пам'ятаю все від самого першого дня, коли пішов з тобою в море* [4, с. 85].

Тавтологія є кінематографічною, тому що її часте використання в творі наводить на думку, що текст є скоріш за все 80 сценарієм до якогось фільму, ніж літературно обрामленим оповіданням. У випадку з творчістю Гемінгвея, то дійсно, його манера висловлювання дуже лаконічна, чітка, тому і текст перекладу демонструється своєму читачеві не стільки в контексті літературної краси та виразності мови, скільки в контексті самого сюжету.

У творі «Свято, що завжди з тобою» (переклад В. Митрофанова та М. Пінчевського) синтаксичні засоби виразності теж відіграють важливу роль у виявленні кінематографічності. Анафора є тим синтаксичним засобом експресії, який знаходить своє відображення не тільки в тексті оригіналу, але й у перекладі:

I realized that she was waiting for someone. I started writing again [6, с. 4]. – *Я зрозумів, що вона на когось чекає. Я знову почав писати* [7, с. 4].

Анафора як і тавтологія створює відчуття, ніби читач дивиться кіно або читає сценарій до нього. В оповіданні «Коротке щасливе життя Френсіса Мекомбера» (Переклад Л. Пахаревського та Г. Кирпи) є такий синтаксичний засіб як градація. Градація простежується у реченні:

Francis Macomber was very tall, very well built of you did not mind that length of bone, dark, his hair cropped like an oarsman, rather thin-lipped, and was considered handsome [8, с. 4]. – *Френсіс Мекомбер був дуже високий на зріст, чудової статури, якщо не вважати за ваду трохи задовгий кістяк, волосся мав чорняве, по-спортивному коротко підстрижене, уста – досить тонкі, і всі вважали його гарним на вроду* [9, с. 4].

Ми вважаємо, що наведений прийом є градацією, тому що автор почав описувати зовнішність Мекомбера, підкреслюючи позитивні моменти, а потім прийшов до висновку – *...and was considered handsome* [8, с. 4] – *...всі вважали його гарним на вроду* [3, с. 206].

Твір «Небезпечне літо» (переклад В. Митрофанова) був написаний Гемінгвеєм про самого себе. Твір є дуже цікавим для визначення в нього

кінематографічних рис. Відрізняється «Небезпечне літо» своїм детальним викладенням інформації. Взагалі, основною ознакою кінематографічності тут є те, що автор описує події в минулому, але так, неначе вони відбуваються тут і зараз. Гемінгвей дозволяє читачеві зазирнути крізь завісу до його життя, описуючи свої відчуття від побаченого і почутого. Події відбуваються «на очах» у читача, а Гемінгвей, наче головний актор, крокує сюжетом далі і веде своїх прихильників далі, знайомлячи з наступними подіями. Із синтаксичних засобів виразності у творі зустрічається еліпсис:

It was strange to go back to Spain again [10, с. 2] – *Дивно було знову їхати до Іспанії*, інверсія: *American tourists now do not need visas* [10, с. 3]. – *Американські туристи візи тепер не потребують* [1, с. 46].

Можемо бачити, що діалоги Е. Гемінгвея витісняють описи, авторські характеристики героїв, психологічний аналіз. Ознаки кінематографічності є в усіх вищенаведених творах письменника. Не дарма твори Гемінгвея є одними з тих, що частіш за все мали своє відображення у кінематографі в ХХ сторіччі. Тому, можна зробити висновок, що творчість Гемінгвея яскраво демонструє ознаки кінематографічності, а синтаксичні засоби експресії, що їх використовує автор в творах підкреслюють кінематографічність.

Тенденція глибоко аналізувати окремі твори Гемінгвея і весь його творчий шлях з кожним роком все сильніше відчувається в роботах дослідників. Все ж деякі приватні та загальні питання творчості письменника й нині не отримали достатнього аналітичного освітлення. Є критики, які вважають, що Гемінгвей досяг успіху в новелістиці буквально одразу. Можемо спостерігати, що такому швидкому успіху посприяв його індивідуальний стиль, у якому наявні синтаксичні засоби експресії, які, в свою чергу, роблять його твори неповторними та вишуканими у своїй лаконічності. Особливо дослідники звертають увагу на те, що діалогічне мовлення у героїв Гемінгвея сухе та навіть іноді просте. Також широке використання тавтології та інверсії робить оповідання американського митця впізнаваним. Дослідники цікавляться також такими особливостями, як анафора, вигуки, градація.

Ми вважаємо, що українські переклади зберігають мову оригіналу за допомогою вищенаведених синтаксичних засобів експресії. Саме збереження мови оригіналу дозволяє нам простежити ознаки кінематографічності в творах Гемінгвея.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мазурак А.І. Про вроджену «кінематографічність» художньої літератури докінематографічного періоду / А.І. Мазурак // Наукові записки. – 2012. – 155 с.
2. Некряч Т.Є. Айсберг в океані перекладу: відтворення ідіостилю Ернеста Гемінгвея в перекладах українською та російською мовами / Т.Є. Некряч, Р.Г. Довганчина; Київ: «Видавництво Ліра-К», 2013. – 219 с.
3. Романенко Н.В. Взаємодія індивідуальних стилів автора та перекладача в художньому перекладі (на матеріалі творів Е. Хемінгуея в

українській інтерпретації В. Митрофанова) / Н.В. Романенко // Південний архів. – 2014. – № 73. – С. 206–208.

4. Чикирис Н.В. Творчість Ернеста Хемінгуея в українському літературному процесі ХХ століття (рецепція і типологія): дис. канд. філ. наук: 10.01.05: захищена 2005: затв. 2005 / Матвіїшин Володимир Григорович; Прикарпатський Національний Університет імені Василя Стефаника. – ІваноФранківськ, 2005. – 192 с.

5. <https://Liteka.Ru/English/Library/179-The-Old-Man-And-The-Sea#2#>.

6. <https://Www.Fadedpage.Com/Showbook.Php?Pid=20141111>.

7. https://Portfel.Info/Dir/Kh/Kheminguej_Ernest/Svjato_Shho_Zavzhdi_Z_To_boju/247-1-0-2405. 82

8. https://Www.Google.Com/Url?Sa=T&Rct=J&Q=&Esrc=S&Source=Web&Cd=2&Ved=2ahukewja_Fyc5pffahwcicwkhbrdcsyqfjabegqibrac&Url=Http%3a%2f%2ffaculty.Washington.Edu%2fjdb%2f303%2fhemingway%2fthe%2520short%2520happy%2520life%2520of%2520francis%2520macomber.Pdf&Usg=Aovva_w316yq_xg5bjkzng4l-Pyl3t.

9. <https://Www.Ukrlib.Com.Ua/World/Printit.Php?Tid=3164>.

10. <https://Epdf.Tips/Hemingways-The-Dangerous-Summer-The-Complete-Annotations.Html>.